

บทที่ 4

ความกดดันทางสังคมของสตรีไทยที่เกิดจากมายาคติความงาม

ความกดดันทางสังคมของสตรีไทยที่เกิดจากมายาคติความงามในยุคแรก (พ.ศ.2481-2497)

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2481 เป็นต้นมา แม้ว่าจะเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้วก็ตาม แต่ก็ถือว่าเป็นประชาธิปไตยในช่วงเริ่มต้น ผู้คนยังมีความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยน้อยมาก และไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้อย่างเสรีตามใจชอบ เนื่องด้วยจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ถือว่าเป็นผู้มีอำนาจอย่างมาก สามารถที่จะบัญชาการและบังคับให้ทุกคนปฏิบัติตามนโยบายสร้างชาติของตนเองโดยไม่มีข้อละเว้น โดยเฉพาะการบังคับให้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 10 ว่าด้วยเรื่องการแต่งกายของประชาชนชาวไทย¹ ซึ่งการบังคับให้ปฏิบัติตามจะครอบคลุมถึงชาวไทยทุกคนทั้งผู้หญิงและผู้ชาย แต่ก็เน้นหนักที่การแต่งกายของผู้หญิงเป็นสำคัญ อาทิ การบังคับให้เลิกนุ่งผ้าโจงกระเบนมานุ่งผ้าถุง สวมเสื้อ สวมหมวก สวมรองเท้า แต่เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่วัฒนธรรมของไทยแต่เดิม จึงเป็นเรื่องค่อนข้างยากลำบากในการปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ถึงกับต้องมีหนังสือวิงวอน และบังคับ² ดังมีข้อความปรากฏในสารนิพนธ์ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เรื่องความสำคัญในการบำรุงวัฒนธรรมของชาติตอนหนึ่งว่า

...อันวิถีทางที่จะทำให้ประชาชนปฏิบัติสิ่งที่ดีสิ่งที่ชอบนั้นมีอยู่หลายทาง เริ่มต้นด้วยแนะนำสั่งสอน ชักชวน และในที่สุดก็ถึงขั้นบังคับ

...การที่จะปลูกฝังวัฒนธรรม แม้เป็นสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ต้องมีการบังคับ และการปรับปรุงกิจการต่าง ๆ ที่สำเร็จลงได้ด้วยดี ก็มีการบังคับกันตลอดมา แต่การบังคับนั้นถ้าเป็นการบังคับด้วยมุ่งประสงค์จะกดขี่หรือรีดนาทาเร้นที่น้องร่วมชาติ ก็ชอบที่จะได้รับการติเตียนทัณฑ์หวง แต่หากเป็นการบังคับ ให้ราษฎรที่น้องร่วมชาติดีขึ้น ก็เข้าทำนองเดียวกับพ่อแม่บังคับลูกให้ทำดี หรือครูบาอาจารย์บังคับศิษย์ให้ทำดี ซึ่งน่าจะเป็นคุณฝ่ายเดียว...

¹ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 58, ตอนที่ 47, วันที่ 15 มกราคม 2484.

²ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข

ในช่วงเวลานั้น แม้ว่าจะมีการนุ่งกระโปรงกันบ้างประปราย แต่ส่วนมากก็ยังนิยมนุ่งโจงกระเบนกันอยู่³ รัฐบาลจึงได้วิงวอนให้สตรีไทยเปลี่ยนแปลงการแต่งกายให้สมกับเป็นอารยประเทศ โดยให้สตรีไทยทุกคนได้ผอมยาวตามประเพณีนิยมสมัยโบราณ หรือตามสมัยนิยมในขณะนั้น เลิกนุ่งผ้าโจงกระเบน และเลิกใช้ผ้าคาดอก หรือเปลือยกายท่อนบน ให้เปลี่ยนมาใช้ผ้าถุงอย่างสมัยโบราณหรือสมัยนิยมขณะนั้น และใส่เสื้อแทน ต่อมาได้ขอร้องให้สตรีไทยสวมหมวก นุ่งกระโปรง และสวมรองเท้า นุ่งผ้าถุงหรือกระโปรง แต่ในระยะแรกยังคงนิยมนุ่งผ้าถุงกันอยู่เป็นส่วนมาก ต่อมาเมื่อแฟชั่นตะวันตกเข้ามาและแพร่หลายมากขึ้นทำให้สตรีไทยหันไปนิยมนุ่งกระโปรงตามอย่างตะวันตกกันมากขึ้น ภายหลังต่อมาเรื่องการสวมหมวกและนุ่งกระโปรงเป็นเรื่องบังคับ ผู้ใดฝ่าฝืนต้องถูกปรับ ในช่วงนั้นสตรีชาวบ้านทั่วไปเริ่มหันมานุ่งผ้าถุง หรือกระโปรงกันอย่างแพร่หลาย และสวมหมวกกันทั่วทั้งเมือง⁴

เหตุผลของจอมพล ป. พิบูลสงครามในการชี้แจงต่อประชาชนไทยในขณะนั้นก็คือ สถานการณ์โลกในขณะนั้นไม่สามารถรับรองให้การพัฒนาชาติเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปได้ ทำให้ต้องใช้วิธีการบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตาม และปฏิบัติอย่างรีบเร่ง แม้ว่าการดำเนินการเช่นนี้จะได้รับการตำหนิติเตียน⁵ ก็ตาม แต่จอมพล ป. พิบูลสงครามเชื่อมั่นว่า การที่เราทัดเทียมชาติอื่น เราก็จะไม่ถูกมองว่าด้อยและป่าเถื่อน ประเทศชาติก็จะรอดพ้นจากการคุกคามของมหาอำนาจ และมีความวัฒนาถาวรสืบไป

การที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้วิงวอนและในที่สุดได้ใช้วิธีการบีบบังคับให้ผู้หญิงปฏิบัติตามในเรื่องการแต่งกายตามแบบผู้หญิงตะวันตก⁶ นั้น การปฏิบัติของจอมพล ป. พิบูลสงครามดังกล่าว ล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างมายาคติทั้งสิ้น โดยส่งผลให้ผู้หญิงเข้าใจและปฏิบัติตาม ซึ่งเรียกว่า มายาคติความงาม (beauty myth)⁷ หมายถึงสิ่งประกอบสร้าง

³ เอนก นาวิกมูล, การแต่งกายสมัยรัตนโกสินทร์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2547) หน้า 172.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 173.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 173.

⁶ นันทิรา ขำภิบาล, “นโยบายเกี่ยวกับผู้หญิงไทยในสมัยสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481- 2487, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), หน้า 70.

⁷ ดูรายละเอียดในบทที่ 2

ทางสังคม ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อควบคุมผู้หญิง และแฝงไปด้วยกลลวงให้ผู้หญิงเข้าใจว่าตัวเองไม่สวย หรือไม่พอใจในความสวยของตน ตลอดจนสร้างแรงกดดันหลอกล่อผ่านทางกลไกของสังคม ให้ผู้หญิงต้องดิ้นรนหาวิธีการต่าง ๆ ในการเสริมความงามตามแบบที่สังคมต้องการให้เป็น

ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับสังคมไทยในยุคนั้น เนื่องจากผู้หญิงถูกบังคับให้ปฏิบัติตามโดยผู้มีอำนาจซึ่งเป็นผู้ชายที่พยายามให้เหตุผลว่า การแต่งกายรูปแบบเก่านั้นไม่สวยงาม ล้าสมัย ป่าเถื่อน ไม่สามารถทัดเทียมอารยประเทศได้ ผู้หญิงที่สวยงามต้องไว้ผมยาว ห้ามตัดผมสั้น อีกทั้งการกินหมากนอกจากจะทำให้ฟันดำไม่สวยงามแล้ว น้ำหมากยังทำให้บ้านเมืองสกปรกไม่น่าดูอีกด้วย จึงมีการสั่งห้ามการกินหมากอย่างเด็ดขาด ทั้ง ๆ ที่การกินหมากนั้นเป็นวิถีชีวิตของคนไทยที่มีมาช้านาน สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นจริงในสังคมขณะนั้นว่าผู้ชายมีความเป็นใหญ่ ตลอดจนเป็นผู้นำและมีอำนาจมาก ในขณะที่ผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุที่ผู้ชายหรือผู้มีอำนาจต้องการจะให้เป็นอะไรก็ได้ตามที่ต้องการ ซึ่งเมื่อผู้หญิงรับทราบแล้วก็ต้องปฏิบัติตามเพื่อพัฒนาตนเองให้สวยงาม ดังเช่นการปฏิบัติตามรัฐนิยม ที่ถูกกำหนดขึ้นโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ท่ามกลางภาวะสงครามและภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ คนไทยทุกคนไม่ว่าจะยากดีมีจน ก็ล้วนแล้วแต่ต้องปฏิบัติตามนโยบายท่านผู้นำทั้งสิ้น จึงนับเป็นการสร้างความกดดันให้กับผู้หญิงอย่างมาก

มายาคติความงามที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้สร้างให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยนำรูปแบบจากตะวันตกเข้ามา และกำหนดเป็นนโยบายให้ผู้หญิงปฏิบัติตามนั้น ได้ก่อให้เกิดความกดดันทางสังคมต่อผู้หญิงในขณะนั้นอย่างมาก โดยผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างจากงานเขียนของ วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร ในหนังสือ วิวัฒนาการสังคมไทยกับหัตถนิยาย ชุด พล นิกร กิมหงวน ของ ป. อินทรปาลิต ช่วงเวลานั้น สังคมไทยกำลังถูกบังคับอย่างเคร่งครัดในเรื่อง "วัฒนธรรม" ซึ่ง ป. อินทรปาลิต ได้สะท้อนเอาไว้ในตอนหนึ่งของ สุภาพบุรุษสามเกลอ มีใจความตอนหนึ่งว่า

ป้าแสงคนครัวบ้าน การุณวงศ์ ร้องให้ร้องห้าม ไม่ยอมสวมหมวก บอกว่าสวมเข้าไปหน้าตาคงเหมือนจิ้งจิกไฉ่สำเภา แต่แล้วพอแกสวมหมวกเข้าจริง ๆ แล้วคนโน้นก็ชมคนนี้ก็ชม เล่นเอาป้าแสงขอเงินเดือนล่วงหน้า 1 เดือน ไปซื้อหมวกอีก 3 ใบ รองเท้าส้นสูงอีก 1 คู่⁸

⁸วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร, วิวัฒนาการสังคมไทย กับหัตถนิยายชุด พล นิกร กิมหงวน ของ ป. อินทรปาลิต (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว, 2544) หน้า 480.

จะเห็นได้ว่ามายาคติความงามเรื่องการสวมหมวกนั้นเป็นเรื่องใหม่ในสังคม ทำให้ผู้หญิงไทยที่ไม่คุ้นเคยเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจ จึงทำให้ผู้หญิงไม่กล้าที่จะแต่งตัว แต่เมื่อสังคมได้สร้างความเชื่อให้ผู้หญิงเข้าใจว่าการสวมหมวกตามรัฐนิยมนั้นสวย เป็นการสร้างมายาคติความงามให้กับผู้หญิง จึงทำให้ผู้หญิงไทยต้องดิ้นรนไปหาซื้อหมวก ซื้อมาแต่งตัวเป็นการใหญ่ เห็นได้ชัดเจนว่าสังคมได้มีส่วนสร้างความกดดันในเรื่องการแต่งกายของผู้หญิงด้วย

นอกจากที่กล่าวมา ยังปรากฏเรื่องการปฏิบัติตามท่านผู้นำในยุครัฐนิยม ในวรรณกรรมเรื่อง **สี่แผ่นดิน** โดย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ได้สะท้อนสภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่และความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในช่วงรัฐนิยมได้เป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างบางตอนของ **สี่แผ่นดิน** ที่กล่าวถึงเรื่องการแต่งกาย ดังนี้

ตั้งแต่นั้นต่อมา เรื่องหมวกก็กลายเป็นเรื่องใหญ่มีมาน่าตกใจ ทุกคนต่างพูดกันแต่เรื่องหมวก ผู้หญิงสาว ๆ ก็ไปนั่งคุยเรื่องหมวกทรงต่าง ๆ ว่าทรงไหนจะงาม ทรงไหนจะทันสมัย คนที่ไม่ชอบใส่หมวกก็คุยกันเรื่องความรำคาญของตน ที่จะต้องใส่หมวก ร้านรวงต่าง ๆ พวกกันโฆษณาขายหมวกเป็นการครึกโครมและทางราชการเองก็พูดถึงแต่เรื่องหมวกทางวิทยุ ซ้ำให้เห็นว่า หมวกนั้นเป็นของสำคัญยิ่งขนาด มาลानำไทยไปสูมหาอำนาจ พลอยฟังแล้วก็ได้แต่สะท้อนถอนใจ⁹

เรื่องการให้ใส่หมวกนับเป็นเรื่องสำคัญมาก โดยรัฐบาลได้มีการประชาสัมพันธ์ทางวิทยุกระจายเสียง และเน้นย้ำว่าการสวมหมวกจะช่วยให้ชาติพ้นภัย เพราะการแต่งกายที่สวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย จะทำให้มองดูเหมือนชาติที่พัฒนาแล้ว ทัดเทียมกับชาติมหาอำนาจต่าง ๆ หมวกจึงกลายเป็นสินค้าขายดี ที่ร้านค้าต่าง ๆ ต่างนำมาโฆษณากันเป็นการใหญ่ ผู้คนก็มีทั้งที่รู้สึกพอใจและไม่พอใจกับการสวมหมวก ผู้ที่รักสวยรักงามและถูกมายาคติความงามแบบตะวันตกครอบงำก็จะรู้สึกพอใจ ส่วนผู้ที่ไม่ชอบก็จะรู้สึกรำคาญ เนื่องจากเป็นสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นมาและยังไม่คุ้นเคยโดยเฉพาะพลอย ตัวละครสำคัญในเรื่อง ที่ผู้ประพันธ์สร้างให้เป็นตัวแทนถ่ายทอดความรู้สึกของผู้คนในขณะนั้น ที่ได้แต่ทอดถอนใจเนื่องจากประสบสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา

⁹ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, **สี่แผ่นดิน**, พิมพ์ครั้งที่ 1 (พระนคร: สำนักพิมพ์ชัยฤทธิ์, 2496), หน้า 843.

ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติตามรัฐนิยมนั้น มิได้เป็นสิ่งที่กระทำกันด้วยความเต็มใจเสียทีเดียว ผู้หญิงในยุคนี้ต่างต้องดิ้นรนหาหนทางมาให้ให้ได้ตามรัฐนิยมทั้งสิ้น ดังบทสนทนาในสี่แผ่นดิน ตอนหนึ่งที่ว่า

...ที่แรกฉันนึกว่าจะต้องใส่เพียงหมวกให้เหมือนหม่อม แต่เดี๋ยวนี้ต้อง
เล็กกินหมาก ชัดฟันขาวให้เหมือนหม่อมด้วย¹⁰

บทสนทนาตอนนี้ ชี้ให้เห็นว่า การแต่งกายของผู้หญิงไทยในยุคนี้ เป็นการแต่งกายตามนโยบายของจอมพล ป. พิบูลสงคราม อันเป็นมายาคติความงามที่จอมพล ป. พิบูลสงครามสร้างให้เกิดขึ้นกับผู้หญิงในสังคมไทย เป็นความกดดันทางสังคมที่ทำให้ผู้หญิงไทยต้องปฏิบัติตามด้วยการไปดิ้นรนแต่งกายให้ถูกต้องตามรัฐนิยม

ในสามเกลอตอน "เที่ยวทางไกล" ของ ป. อินทรปาลิต กล่าวถึงผู้หญิงไทยในช่วงปี 2484 ว่าโดยมากจะสวยแต่หน้า ส่วนร่างกายไม่เหมาะสม เช่น หลังโก่ง ไหล่ห่อ ท้องป่อง การแก้ไขเรื่องรูปทรงปรากฏอยู่ในสามเกลอตอน "มนุษย์เหล็ก" โดยในเนื้อเรื่องกล่าวถึง "ห้างศิริลัยซ์พานิช" ของเสี่ยกิมหวง ซึ่งมีการส่งยกทรงชั้นดี และสเดย์รัดสัดส่วน (คอร์เซ็ทหรือเกอร์เดิล) ราคาแพงจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่าย พร้อมทั้งยังมีการโฆษณาถึงการจำหน่ายเครื่องสำอางชั้นสูงของอังกฤษและอเมริกันอีกด้วย นอกจากนี้การรับปรึกษาแก้ทรวดทรงสุภาพสตรีโดยแพทย์ปริญาจากต่างประเทศก็มีปรากฏให้เห็นแล้ว ได้แก่ การปรับน่องทู น่องลาย สามารถปรับให้เรียวยาวได้ หรือแม้แต่การแก้ไขขนาดของอก ที่สามารถเลือกขนาดได้ถึง 5 อย่าง ได้แก่ งามอนรถ บงกลอยฟอง ทองธรรมชาติ พักฟาดร้าน ยานตะแลดเป็ด¹¹

สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นมายาคติที่ทำให้ผู้หญิงรู้สึกที่ตัวเองไม่สวย เมื่อไม่สวยย่อมรู้สึกขาดความมั่นใจ และจะต้องหาทางแก้ไขให้สวยงาม ด้วยการซื้อหาอุปกรณ์มาแก้ไขปรับแต่งซื้อเครื่องสำอางราคาแพงมาแต่งหน้าให้สวยงาม แต่เนื่องจากการที่เราปรับรูปแบบความงามในแบบตะวันตกเข้ามาใช้กับผู้หญิงไทย ซึ่งมีรูปร่างไม่สูงโปร่ง บางคนหลังโก่ง ไหล่ห่อ และท้องป่อง ผู้หญิงไทยจึงถูกมองว่ารูปร่างไม่สวยเพราะมีการนำความงามในแบบตะวันตกซึ่งเน้นเรื่องทรวดทรงองค์

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 844.

¹¹ พีรพงศ์ ดามาพงศ์, ท่องอดีตกับสามเกลอ (กรุงเทพฯ: สามเจริญพานิชย์, 2546),

เอว ชนิดออกเป็นอก เอวเป็นเอว สะโพกเป็นสะโพก มาเปรียบเทียบจึงมองว่าผู้หญิงไทยสวยแต่หน้า แต่รูปร่างไม่เหมาะสม ผู้หญิงไทยจึงเป็นลูกค้ำกลุ่มใหญ่ที่ผู้ผลิตและจำหน่าย ไม่ว่าจะเป็ดยกทรง เสตย์รัดสัดส่วน และเครื่องสำอางต่าง ๆ สามารถหาผลประโยชน์ได้ด้วยการสร้างมายาคติเหล่านี้ขึ้น รวมไปถึงแฟชั่นในยุคนั้นที่นิยมรูปแบบเน้นทรวดทรงองเอวด้วยแล้ว ผู้หญิงที่มีอก มีเอว และมีสะโพกเท่านั้นจึงจะสวยงามตามแฟชั่นได้

ดังนั้นเมื่อผู้หญิงเกิดความรู้สึกอยากจะสวยงามขึ้นมา จึงต้องดิ้นรนเสาะหาเครื่องเสริมความงามเหล่านี้มาตอบสนองความต้องการของตนอันเกิดจากมายาคติความงามหลอหลอมให้ผู้หญิงเป็นเช่นนั้น

ในสามเกลอ ตอน “มนุษย์เหล็ก” ของ ป. อินทรปาลิต กล่าวถึงเรื่องความสวยความงามของผู้หญิงในยุคนีว่า

...สมัยนี้ประเทศไทยเป็นอารยะแล้ว สุภาพสตรีของเราต่างแต่งกายตามสากลนิยม เครื่องสำอางเหล่านี้จึงเป็นของจำเป็นอย่างยิ่งในอันที่จะส่งเสริมความงามงดงามให้แก่ท่านเลดี้ทั้งหลาย เป็นต้นว่าลิปสติก ท่านหญิงบางท่านปากเขียวเหมือนคนสูบฝิ่น เมื่อใช้ลิปสติกทา ก็ดูน่ารักน่าเอ็นดูขึ้น นอกจากนี้ข้าพระพุทธเจ้ายังได้สั่งเครื่องสำอางทุกชนิดมาจำหน่าย เช่น ดินสอเขียนคิ้ว ยาหยอดตาให้ตาหวาน ฐูชทาแก้มให้นำจูบขึ้นอีก ครีมทาหน้าระงับสิวฝ้าและกำจัดรอยต่างดำ น้ำยาทาเล็บและล้างเล็บ ยาระงับกลิ่นจกัแร้ หรือที่เราเรียกกันว่าซีเต่า ยาทาขนร่วง กำจัดขนที่ไม่ต้องการ เช่น ขนรักแร้หรือขนหน้าแข้ง น้ำหอมต่าง ๆ น้ำมันเช็ดลอนผม แชมพูสระผม สบู่หอม ยาทาให้ออกใหญ่ ยาทาให้ออกเล็ก เกอ์รตอณรัดสะโพกและพุง สุภาพสตรีที่กินอาหารจุ หรือมีบุตรมักจะมีพุงยื่น เมื่อใช้เครื่องรัดสะโพกและพุงก็จะทำให้ดูออร่าอ่อนแอ้น นอกจากนี้ยังมีเครื่องยกทรง เสื้อห่อทรง และหัวทรง ท่านหญิงที่มีลูกอ่อนและชอบให้ลูกกินนมเวลาเล่นไฟ ก็ไม่จำเป็นต้องวิตกเป็นทุกข์ เสื้อหัวทรงจะช่วยให้คืนรูปได้เป็นอย่างดี...สี่สหายพาณิชย์ ไม่เพียงแต่จำหน่ายเครื่องสำอางเท่านั้น เรายังมีแพทย์ปริญญาอังกฤษรับปรึกษา ช่วยเหลือสุภาพสตรีที่ไม่สวย หรือมีอะไร ๆ บกพร่องให้สวยได้ โดยคิดค่าป่วยการถูกที่สุด การค้าเครื่องสำอาง และเครื่องบำรุงความงามของสตรี ในสมัยก่อนไม่เป็นล่ำเป็นสันอะไรนัก เพราะสุภาพสตรีไทยไม่มีใครได้ใช้เครื่องสำอาง คือไม่ยอมใช้ หรือไม่มืสตาจค์จะซื้อใช้ ครั้นมาสมัยนี้ สุภาพสตรีไทยเราต่างเห็นความจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องสำอาง ฉะนั้นทุกคนจึงต้องใช้ ส่วนปัญหาในเรื่องสตาจค์ เป็นหน้าที่ของสามีหรือคุณพ่อคุณแม่ของหล่อน ดังจะเห็นได้ว่า ร้านเครื่องสำอางในกรุงเทพฯ ๗ ชาย

ดิบชายดี ร่ำรวยไปตามกัน¹²

ป. อินทรปาลิตได้บรรยายให้เห็นถึงเครื่องเสริมความงามที่มีผู้นำเข้ามาจำหน่ายในเมืองไทยแล้วเวลานั้นที่ล้นแล้วแต่เป็นมายาคติความงามจากตะวันตกทั้งสิ้น และการบรรยายสรรพคุณต่าง ๆ ล้วนเป็นวาทกรรมที่ทำให้ผู้หญิงรู้สึกคล้อยตาม ทำให้เกิดความรู้สึกต้องการที่จะซื้อสินค้าเสริมความงามอันเป็นมายาคติความงามจากตะวันตกนี้ซึ่งมีราคาค่อนข้างแพงเลยทีเดียวสำหรับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในยุคสงครามกำลังดำเนินอยู่เช่นนั้น

นอกจากนี้ในหนังสือสามเกลอ ของ ป. อินทรปาลิต ตอน มนุษย์เหล็ก¹³ ได้กล่าวถึงเรื่องความไม่อยากอ้วนและไม่อยากผอมของผู้หญิงไทยในยุคนั้นไว้ด้วย ดังนี้

สุภาพสตรีอีก 2 คน เดินเข้ามาในห้างสี่สหายพาณิชย์ คนหนึ่งอ้วนขนาดหมุดก้นน้ำตายประมาณ 3 วัน อีกคนหนึ่งผอมกะหร่องก่อง เอวก็ว ลมพัดแรง ๆ แทบจะหกล้ม คนอ้วนมีลักษณะท่าทางสง่าผ่าเผย เห็นแวบเดียวก็รู้ว่าเป็นผู้ดีมีเงิน ทั้งสองแต่งตัวหรูหรา สวมสร้อยเพชร นาฬิกาฝังเพชร แหวนเพชร กำไลฝังเพชร สวมหมวกแบบกลางวัน รองเท้าสันสูงปริ๊ด สุภาพสตรีทั้งสองนี้คือ หม่อมเจ้าหญิงวิไลลักษณ์ เสาวภาค พระธิดาของเสด็จในกรมขุนนครปฐม ท่านผู้นี้เป็นประธานในการเปิดห้างสี่สหายพาณิชย์ ส่วนสุภาพสตรีที่ผอมกะหร่อง คือคุณสายสวาท ธิดาท่านเจ้าพระยามหาจักรวรรดิ พระสหายของท่านหญิงนั่นเอง ท่านหญิงวิไลลักษณ์ มีพระประสงค์อยากจะทำพระผอม ส่วนคุณสายสวาทอยากจะทำอ้วน เสด็จในกรมทรงแนะนำให้ท่านหญิงเสด็จมาห้างนี้เพื่อปรึกษาหารือกับด็อกเตอร์ดิเรก ดังนั้นท่านหญิงจึงชวนคุณสายสวาทมาที่นี่¹³

เห็นได้ว่ามายาคติความงามในยุคนั้นได้สร้างความรู้สึกในเรื่องความต้องการที่จะมีรูปร่างสวยงามมีทรวดทรงองเอวที่เหมาะสมกับแฟชั่นที่เน้นการมีสัดส่วนชัดเจนให้กับผู้หญิงไทยด้วยความอ้วนและผอมเกินไปนั้นคือความไม่สวยทำให้ผู้หญิงต้องดิ้นรนเสาะหาหนทางในการสนองความต้องการของตนด้วยการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ

นอกจากนี้มายาคติความงามยังสร้างให้ผู้หญิงรู้สึกกลัวกับความแก่ ให้รู้สึกถึงความแก่คือความไม่สวย ดังเช่น ใน สามเกลอ ตอน “มนุษย์เหล็ก” ของ ป. อินทรปาลิต ตอนหนึ่งว่าบรรดาลูกค้ำหน้าใหม่ที่ไหลเข้ามา มีสุภาพสตรีชราคนหนึ่งอายุราว 50 ขวบ

¹²ปรีชา อินทรปาลิต, สามเกลอ : มนุษย์เหล็ก (กรุงเทพฯ: ธเนศวรการพิมพ์, 2473-2493), หน้า 32-33.

¹³เรื่องเดียวกัน, หน้า 96-97.

แต่งตัวสมัยเจี๊ยะ สวมเสื้อและกระโปรงที่ทำด้วยผ้าไทย สวมหมวกราตรีสีเดียวกับเสื้อ สวมรองเท้าส้นสูงสัก 2-3 คืบ ทาลิปสติก เขียนคิ้ว ดัดผมเป็นลอนคลื่น คุณน้ำหรือคุณป้าผู้นี้ไม่ยอมแก่ ดังจะเห็นได้จากการแต่งกายตามสากลนิยม หล่อนเดินกระดุกกระดิงเข้ามาหาสามเกลอ แล้วพูดเสียงแจ้ว ยาทาให้ออกใหญ่มีชายใหม่จะ นายพัชราภรณ์ยิ้มอ่อนโยน มีขอรับ คุณน้ำคงจะซื้อไปฝากบุตรสาวหรือหลานสาวคุณน้ำเป็นแน่ หล่อนโกรธกระพืดกระพืด ฉันใช้เองยะ แหมอย่ามาเรียกฉันว่าคุณน้ำนะ. พิลึก เห็นคนอย่างฉันเป็นคนแก่หรือยะ สามเกลอมองดูหน้ากัน แล้วกลืนน้ำลายเอื๊อกพร้อม ๆ กัน อาเสี่ยกัมศิระชะไค้งค้ำบหล่อน แล้วพูดแทนพล คุณพี่อภัยให้เราเถอะครับ เจ้าคนนี้เป็นคนขายของหน้าใหม่ ไม่ประสีประสาอะไรหรอกครับ คุณพี่ยิ้มแก้มแทบแตก กระดิกกระดิวกับกิมหงวน นั้นนะซี ดิฉันก็นึกอย่างนั้น อีอี ไหนคะขอดิฉันดูยาทาให้ออกใหญ่หน่อยซีคะ หน้าอกฉันมันเล็กไป คุณพระท่านเลยเบื้อหน่วย กิมหงวนเกือบจะเป็นลม มองดูสังขารของคุณป้าแล้วก็อดนึกปลงอนิจจังไม่ได้ เขาหันมาทางนิกร เอ๊ย กร หยิบครีมนึงจุดแปดแปดให้คุณพี่เธอดูหน่อยซี นิกรพูดในลำคอ โธ่ อีเจาก็วยเฮ๊ย เมื่อไหร่หรือหวาต์จะเอาไปแตกเสียทีอี หมั้นได้จับหายเลย¹⁴ จะเห็นได้ว่ามายาคติความงามได้สร้างให้ผู้หญิงรู้สึกถึงความแก่คือความไม่สวย และรู้สึกไม่พอใจที่มีคนพูดว่าตนนั้นแก่ หรือมีคนรอบข้างมองว่าตนนั้นแก่ ความแก่จึงเป็นความรู้สึกกดดัน จึงทำให้ผู้หญิงพยายามตกแต่งร่างกาย ได้แก่ การใช้เครื่องสำอาง การเสริมความงามของทรวดทรง เช่น หน้าอก ก็พยายามที่จะมีหน้าอกโต เพื่อให้เป็นที่พอใจของสามี นับเป็นการกระทำที่ถูกมายาคติความงามครอบงำอย่างเห็นได้ชัด โดยมุ่งกระทำกับร่างกายของตนเองเพื่อให้เป็นที่พอใจของผู้ชายนั่นเอง

เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม หมดอำนาจลง งานวัฒนธรรมที่เคยออกประกาศได้ถูกรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ประกาศยกเลิก เรื่องสวมหมวก สวมรองเท้า กินหมาก ตลอดจนการแต่งกายให้สวยงามก็ถูกยกเลิกไป เพราะเห็นว่าประกาศเช่นนั้นเป็นการไม่เหมาะสม ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเรื่องการครองชีพอยู่แล้ว จึงไม่ควรไปบังคับให้ลำบากใจมากขึ้นอีก

ต่อมาในปี พ.ศ. 2491-2497 จอมพล ป. พิบูลสงคราม กลับเข้ามามีอำนาจอีกครั้ง แต่ความเข้มงวดด้านการแต่งกายได้ถูกยกเลิกไปแล้ว ผู้คนจึงเริ่มกลับเข้ามาใช้ชีวิตตามปกติ ส่วนการแต่งกายจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอีกมากมายในยุคต่อมา

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 135-136.

ความกดดันทางสังคมของสตรีไทยที่เกิดจากมายาคติความงามยุคที่สอง (พ.ศ. 2507-2516)

ในยุคนี้ การขยายตัวของสถาบันเสริมสวยออกเป็นแต่ละประเภท ตามความชำนาญ เฉพาะด้าน เช่น โรงเรียนสอนตัดผม โรงเรียนสอนตัดเสื้อ สถาบันเสริมความงามร่างกายเหล่านี้ มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายสตรีที่มีการวิวัฒนาการตามแบบอย่างตะวันตกเพิ่มมากขึ้น¹⁵ ประกอบกับการได้รับตำแหน่งนางสาวไทยและนางงามจักรวาลของอาภัสรา หงสกุล มีส่วนให้วงการเสริมความงามต่าง ๆ ตื่นตัวขึ้นเป็นอย่างมาก

การนำเสนอภาพลักษณ์ของสตรีระผู้หญิงชัดเจนมาก โดยมีการเปิดเผยเรือนร่างของผู้หญิงให้เห็นอย่างแพร่หลาย¹⁶ ตลอดจนแฟชั่นกระโปรงสั้นมินิสก็เกิดกำลังเป็นที่นิยม มีดาวยั่ว ดาวโป๊ต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายในวงการบันเทิง ผู้หญิงไทยลุ่มหลงอยู่ในมายาคติความงามจากวัฒนธรรมตะวันตกที่ส่งผ่านเข้ามาทางสื่อต่าง ๆ ทั้งภาพยนตร์ต่างประเทศ และภาพยนตร์ไทย เป็นผลให้ผู้หญิงต้องไปดิ้นรนกระทำการต่าง ๆ ต่อร่างกายตนเองเพื่อที่จะได้สวยงามตามมายาคติความงามที่ครอบงำอยู่นั้น เช่น การไปเสริมหน้าอก การทำศัลยกรรม ซึ่งการเสริมหน้าอกในสมัยนั้นนับเป็นเรื่องฮือฮามาก ดังที่นักร้องดังในสมัยนั้นได้แก่ สุรพล สมบัติเจริญ นำมาร้องเป็นเพลงว่า

...ผู้หญิงไทยสมัยนี้ผิดกว่าเดิม หน้าอกเสริมใส่ฟองน้ำกันให้ยุ่ง ผิดกว่ายายของฉัน
ที่บ้านทุ่ง ผิดกว่ายายของฉันที่บ้านทุ่ง แกใส่เสื้อเลยพุงยานเป็นตุ๊กตาแผล..¹⁷

นอกจากนี้มายาคติความงามยังได้ก่อให้เกิดความกดดันทางสังคมต่อผู้หญิงไทยในเรื่องการแต่งกายตามแฟชั่นตะวันตกในขณะนั้นด้วย ดังที่นเรศ นโรปกรณ์¹⁸ นำจดหมายของผู้หญิงคนหนึ่งที่ยื่นมาระบายความทุกข์ใจเรื่องการแต่งกาย ไว้ในหนังสือ สาวเอยจะบอกให้ ตอนหนึ่งว่า

¹⁵ สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, เส้นทางนางงาม (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกเบี๋ย, 2536), หน้า 150.

¹⁶ อังครเศ บุญทองล้วน, "กระบวนการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ความงามทางสตรีระของผู้หญิงในสังคมไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีการประกวดนางสาวไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 43.

¹⁷ อัศศิริ ธรรมโชติ, วรรณีย์ เมืองไพศาล, มัณฑนา ทยาธรรม และครุณี แซ่ลิ้ว, กรูข่าวดังในรอบ 20 ปี, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การเวก, 2521), หน้า 205.

¹⁸ นเรศ นโรปกรณ์, สาวเอยจะบอกให้ (กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2516), หน้า 227-228.

ดิฉันขอเรียนคุณนเรศตรง ๆ ว่า โดยปกติเป็นคนที่ยายพอสมควร เพราะฉะนั้นมินิหรือไมโคร แม้แต่ฮอทแพนท์ จึงทำให้ลำบากใจมาก เสื้อก็เหมือนกันคะ ไม่ว่าจะรัดรูป ซีทรู เว้าอก และเปลือยหลัง ก็ไม่ใช่จะพอใจ แต่ดิฉันก็ต้องเข้าสังคม ก็มันจำเป็นนะคะ แสดงให้เห็นว่าสังคมมีอิทธิพลในการสร้างความกดดันให้กับผู้หญิงอย่างมากในเรื่องการแต่งกาย ทำให้ผู้หญิงต้องแต่งกายตามแฟชั่น เพียงเพื่อไม่ให้ถูกมองว่าเป็นอื่น แต่เป็นที่ยอมรับได้ และมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

นอกจากนี้การที่ผู้หญิงต้องไปเสริมหน้าอกให้โตขึ้นนั้น ก็เนื่องมาจากความไม่พอใจในเรื่องรูปลักษณ์ของตนเอง จึงเกิดความรู้สึกกดดันเนื่องจากสังคมในขณะนั้นให้คุณค่ากับผู้หญิงที่มีหน้าอกโตสวยงามไม่แบนแฟบ ผู้หญิงจึงต้องหาวิธีการกระทำกับร่างกายตนเองให้เป็นที่พอใจให้ได้

ในเรื่องการให้คุณค่าแก่เรื่องรูปลักษณ์นี้ จุลณี เทียนไทย¹⁹ ได้ศึกษาเรื่อง A Study of Body Image and Gender Differences among Thai Adolescents and Young Adult. พบว่า อิทธิพลของสังคมไทยที่มีต่อเรื่องรูปลักษณ์-เรือนร่างของวัยรุ่นหญิงไทย ได้สร้างความกดดัน และการให้คุณค่าแก่เรื่องรูปลักษณ์ภายนอกของผู้หญิงไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว และได้สืบทอดมาสู่วัยรุ่นหญิงไทยในยุคปัจจุบัน โดยผู้ชายในสังคมไทยมักให้ค่านิยมแก่ผู้หญิงที่มีรูปร่างหน้าตาสวย ตลอดจนถึงคงมีการส่งเสริมความเชื่อในสังคมไทยว่า สิ่งนี้เป็นสิ่งที่เชิดชูความมีหน้ามีตาแก่ตนหากมีแฟนหรือคู่ครองที่สวย ซึ่งเปรียบผู้หญิงเหมือนดังเครื่องประดับของชาย ดังนั้นผู้หญิงจึงมักถูกปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัยว่าต้องดูแลผิวพรรณรูปร่างและหน้าตาตนเองให้สวยตลอดมา อีกทั้งเรื่องของความสวยความงามก็ยังเป็นเสมือนส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมย่อยในความเป็นสังคมของผู้หญิง จะเห็นได้ว่าผู้หญิงมักพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องความสวยความงาม ใช้กิจกรรมเกี่ยวกับเรื่องความสวยความงามสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนผู้หญิงด้วยกัน และเปรียบเทียบรูปร่างของตนเองกับหมู่ผู้หญิงด้วยกันเสมอมา เสมือนเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดติดตัวมากับการเป็นผู้หญิง

ในสังคมไทยนั้น ผู้ชายจะเป็นผู้ให้คุณค่า และสร้างเงื่อนไขในความงามของผู้หญิง ดังนั้นรูปลักษณ์เรือนร่างที่จะต้องงามตามมายาคติความงามนี้จึงมีผลต่อการสร้างความกดดันให้กับผู้หญิงที่รู้สึกไม่พึงพอใจต่อความงามของตนเอง ทำให้ผู้หญิงต้องไปปรับเสริม ตกแต่งร่างกายของ

¹⁹Chulanee Thianthai. "A Study of Body Image and Gender Differences among Thai Adolescents and Young Adult," (Doctoral Dissertation, University of Oregon, 2003).

ตนเองให้เป็นไปตามมายาคติความงามนั้นก็เพื่อให้เป็นที่ต้องตาต้องใจ เป็นที่ถูกใจและรู้สึกถึงความมีคุณค่าของตนเองที่สามารถกระทำกับร่างกายตนให้เป็นที่ยังพอใจของผู้ชายได้

นอกจากการเสริมหน้าอกแล้ว ยังพบว่าการทำศัลยกรรมความงามได้เกิดขึ้นแล้ว ในปี พ.ศ. 2515 ในข้อเขียนของกบ จินดา ในคอลัมน์ ก่อนจะถึงมงกุฎเพชร ตอนหนึ่งว่า

...ส่วนเด็กสาวที่รู้ตัวว่ามีความงามพอจะไปวัดในดอนเช้า ๆ ก็เตรียมตัวหลายด้าน ทั้งด้านศัลยกรรม นวดตัว ลดเอว ลดความอ้วน ขัดนิ้ว อบรมตัว รักษาผิว คุณหมอมือที่เชี่ยวชาญด้านศัลยกรรมบอกว่ามีหลายสาวงามมาเสริมแต่งฉีดแก้มฉีดคาง หน้าอกเสริมจมูก ทำตาให้เป็น 2 ชั้น ทำฟัน...²⁰

จะเห็นได้ว่าเป็นเพราะความรู้สึกไม่พึงพอใจต่อรูปลักษณ์ของตน เป็นเหตุให้กระทำกับร่างกายตนเองสารพัด เพื่อให้งามเป็นที่ถูกใจในระบบสังคมชายเป็นใหญ่ โดยที่ตัวผู้หญิงเองหารู้ไม่ว่าได้ถูกมายาคติความงามครอบงำให้ต้องกระทำกับร่างกายของตนเองเช่นนั้น

การที่ผู้หญิงมีความรู้สึกต่อภาพลักษณ์ทางด้านร่างกาย (body image) ของตนต่ำกว่าผู้ชายเช่นนี้ เป็นเพราะผู้หญิงรู้สึกพึงพอใจในร่างกายของตนเองน้อยกว่าผู้ชาย การมองภาพลักษณ์ทางด้านร่างกายของผู้หญิงมักเกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพ ความสัมพันธ์กับชายคนรัก และความเป็นหญิงด้วย นั่นก็คือผู้หญิงยังคงเข้าใจว่าร่างกายของเธอยังคงจะต้องได้รับการปรุงแต่งอยู่ และแต่ละจุดในร่างกายไม่ว่าจะเป็นหน้าตา ตันขา สะโพก เอว หน้าท้อง สิว ทุกอย่างจะต้องดูดีจึงจะได้ชื่อว่าสวยสมบูรณ์แบบ ในขณะที่ผู้ชายมักให้ความสนใจกับร่างกายของตัวเองในภาพรวมมากกว่าผู้หญิงซึ่งมีความละเอียดอ่อนกว่าจึงให้ความสนใจและมีความพึงพอใจในร่างกายของตัวเองเป็นส่วน ๆ ไป นอกจากนี้ผู้หญิงก็จะพยายามแก้ไขความบกพร่องในร่างกายที่ตัวเองเห็นว่ามันไม่ดีสวยในแต่ละจุดด้วย ทั้งนี้ผู้หญิงจะมีความเชื่อว่าร่างกายที่สวยงามจะเป็นที่ดึงดูดต่อเพศตรงข้ามและบ่งบอกถึงความเป็นผู้หญิง ดังนั้นความดึงดูดใจด้านรูปร่าง (attractive body) จึงมีส่วนในการสร้างความกดดันเรื่องความงามให้ผู้หญิงด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการทำศัลยกรรมเสริมความงาม การลดน้ำหนัก อดอาหารด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความดึงดูดใจทางด้านรูปร่างของผู้หญิง (attractive female body) ให้เป็นที่ยอมรับต่อสังคมนั่นเอง

²⁰ กบ จินดา, "ก่อนจะถึงมงกุฎเพชร," ไทยรัฐ (3 ธันวาคม 2515): 9, อ้างถึงใน อังครศ บุญทองล้วน, "กระบวนการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ความงามทางสรีระของผู้หญิงในสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีการประกวดนางสาวไทย," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539. หน้า 44.

ในท้ายยุคที่สองนี้ เมื่อผู้หญิงไทยลุ่มหลงอยู่กับมายาคติความงามแบบตะวันตกมากขึ้น มีการเสริมหน้าอก ทำศัลยกรรม และแต่งตัวเปื้อนเปลือยมากขึ้น จนลึมนึกถึงศีลธรรมจรรยา ลืมเรื่องรักนวลสงวนตัว ผู้คนในสังคมที่มีความคิดดีมีสำนึกดีจึงเริ่มรู้สึกอึดอัด และเริ่มรู้สึกว่าผู้หญิงกำลังตกเป็นเหยื่อ ผู้คนบางกลุ่มเริ่มเห็นว่าผู้หญิงกำลังมีค่าเป็นเพียงวัตถุทางเพศ ที่นำมาใช้ประโยชน์เพื่อผลประโยชน์ของสังคมที่มีชายเป็นใหญ่เท่านั้น การประกวดนางสาวไทยในยุคนี้ไม่ได้ช่วยให้เศรษฐกิจชาติดีขึ้น แต่กลับทำให้ศีลธรรมจรรยาเสื่อมลง เพราะเป็นการหาผลประโยชน์จากเรือนร่างของผู้หญิง

ตั้งแต่วันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ.2515 จึงเกิดการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาในการต่อต้านการประกวดนางสาวไทย ได้แก่ กลุ่มผู้หญิง มธ. สภาน้ำโดม กลุ่มเศรษฐกรรม มธ. ชมรมนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สภากาแฟของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กลุ่มฟื้นฟูชาติใหม่ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และชมรมลูกพ่อขุนรามคำแหง นอกจากนี้ยังมีนักเรียนอีกจำนวนหนึ่งร่วมด้วย นักเรียนและนิสิตนักศึกษาเหล่านี้ต่างรวมตัวพากันไปประท้วงและแจกใบปลิวที่เวทีประกวดนางสาวไทยในงานวชิราวุธที่สนามไชย ประณามการประกวดนางสาวไทยว่าเป็นการทำลายคุณค่าของผู้หญิงไทย มีผลเสียต่อศีลธรรมและประเพณีอันดีงามของสังคมไทย และโจมตีการประกวดด้วยว่าไม่ได้ช่วยให้เศรษฐกิจชาติดีขึ้น²¹

อย่างไรก็ตามแม้การเคลื่อนไหวนี้จะมีคนร่วมด้วยจำนวนไม่มาก แต่ก็ค่อนข้างรุนแรงในสายตาผู้จัดและผู้เข้าประกวดนางสาวไทย และส่งผลให้ภาพพจน์ของขบวนการนักศึกษาทางด้านความคิดและอุดมการณ์ของพวกเขาต่อการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมชัดเจนขึ้น การต่อต้านการประกวดนางสาวไทยครั้งนี้เป็นข่าวโด่งดังและก่อให้เกิดการอภิปรายถกเถียงในหมู่ประชาชนถึงผลดีและผลเสียของการประกวดนางสาวไทยอยู่หลายวัน²²

ผลจากการกระทำครั้งนี้ไม่มีผู้ใดประณามเหล่านิสิตนักศึกษาเลย เนื่องจากเป็นการกระทำของกลุ่มคนที่มีการศึกษา และมีความคิด จึงเป็นการกระตุ้นเตือนให้คนไทยเกิดการตื่นตัวเล็งค่านิยมฟุ่มเฟือยและสำนึกในคุณค่าของผู้หญิงไทย ซึ่งอัศศิริ ธรรมโชติ และคณะได้บรรยายไว้ในหนังสือ กรุข่าวดังในรอบ 20 ปี ว่า

²¹จรัล ดิษฐาอภิชัย, "การเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาประชาชน," ใน ก่อนจะถึง 14 ตุลา กิตติธร ไทยกุล (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมฆขาว, 2546), 117-119.

²²เรื่องเดียวกัน, หน้า 118.

ภาพพจน์ที่สุดสวยของเด็กหนุ่มสาวในรั้วการศึกษาระดับสูงของชาติ โดยเฉพาะเกี่ยวกับเป็นผู้มีการศึกษานั้น ดูเหมือนว่าจะเป็นมนตร์ขลังที่ได้ถูกประทับลงบนดวงใจของเพื่อนร่วมชาติไปด้วยเป็นเบื้องต้นและออกจะเอาใจเขยรีในการเคลื่อนไหวของเด็กหนุ่มสาวเหล่านั้นกระมัง จึงไม่มีใครจะมีเสียงโต้ตอบการเคลื่อนไหวเหล่านั้นเลย จะมีรสเด็ดเผ็ด ร้อนอยู่ก็ตรงที่กระทบกระทั่งกับรัฐบาล หรือนัยหนึ่งคนะปฏิวัตินั่นเอง²³ เหตุการณ์ในครั้งนี้มีผลให้สื่อบางฉบับล้อเลียนผู้เข้าประกวดนางสาวไทยในยุคนั้นด้วย

ภาพการ์ตูนล้อเลียนว่า

การประกวดนี้มีผลดีทั้งสองอย่างเลยเธอ ถ้าชนะได้ตำแหน่งก็มีโอกาสได้ผัวดี ๆ ไป ถ้าตกรอบชายตัวก็ยังมีราคางาม²⁴

มายาคติความงามแบบตะวันตกและการแต่งกายแบบเปิดเผยร่างกายอย่างเต็มที่ในยุคนี้ทำให้คุณค่าของผู้หญิงลดน้อยลงไปมาก ผู้คนในสังคมเห็นผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุที่มีคุณค่าเพียงเพื่อตอบสนองเรื่องทางเพศมากกว่ามีคุณค่าเพราะเธอมีความงาม

ในสังคมชายเป็นใหญ่ ความงามจึงเป็นสิ่งที่มีความค่า ผู้ที่มีรูปร่างหน้าตาสวยงามได้รับความนิยมชมชอบมากกว่า และได้รับการยอมรับว่ามีความสามารถมากกว่า ความสวยงามทางร่างกายถูกนำไปเชื่อมโยงกับการประสบความสำเร็จทางหน้าที่การงาน และความสำเร็จในการเลือกคู่ครอง การให้ความสำคัญและให้คุณค่ากับรูปร่างหน้าตาสูงในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ผู้หญิงมักถูกวิจารณ์และตัดสินจากรูปร่างภายนอก และยังถูกปฏิเสธหรือไม่เป็นที่ยอมรับถ้าขาดคุณสมบัติทางด้านความงามทางร่างกาย ความงามจึงเป็นคุณค่าอย่างหนึ่งที่ถูกนำมาสัมพันธ์กับเพศหญิงและความเป็นหญิง ทั้งในแง่ที่ว่า ผู้หญิงรู้สึกอย่างไรกับตนเอง และผู้อื่นรู้สึกและปฏิบัติอย่างไรกับผู้หญิง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ นิสิตนักศึกษาและประชาชนจำนวนมากได้พร้อมใจกันออกมาเดินขบวนเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเริ่มรู้สึกว่

...ตลอดระยะเวลา 41 ปีที่ผ่านมา อำนาจหาได้เคยตกถึงมือประชาชนไม่ คนไทยยังไม่เคยมีส่วนร่วมในการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพ และผลประโยชน์ของตนอย่างแท้จริง การ

²³ อัครศิริ ธรรมโชติ, วรรณีย์ เมืองไพศาล, มณฑนา ทยาธรรม และดุริณี แซ่ลิว, กรรชาวตัง ในรอบ 20 ปี, หน้า 294.

²⁴ ไทยรัฐ (7 ธันวาคม 2515): 5.

ละเมิดสิทธิและเสรีภาพ และผลประโยชน์ของประชาชนปรากฏขึ้นทั่ว ๆ ไป อันทำให้
ความยุ่งยากเดือดร้อนอดอยากแร้นแค้นให้เกิดขึ้นแก่พี่น้องชาวไทยนานับการ...²⁵

กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ได้เชิญชวนคนไทยทุกคนให้มีส่วนร่วมเรียกร้องในครั้งนี้ด้วย
จนกระทั่งเหตุการณ์ได้ทวีความรุนแรงเมื่อมีการปะทะกันเกิดขึ้น นิสิตนักศึกษาและประชาชน ต่อสู้
กับรัฐบาลเผด็จการที่มีทั้งกำลังทหาร ตำรวจ และการยิงกราดทางเฮลิคอปเตอร์ จนในที่สุด
จอมพลถนอมได้ประกาศลาออก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีกระแสพระราชดำรัสขอให้ทุกคนยุติ
ความรุนแรง และแต่งตั้งนายสัญญา ธรรมศักดิ์เป็นนายกรัฐมนตรี

เหตุการณ์วิปโยคทางการเมืองในครั้งนี้มีผู้เสียชีวิต 69 คน พิการ 45 คน จิตฟั่นเฟือน
27 คน ทูพพลภาพ 11 คนและสูญหาย 4 คน ส่วนเผด็จการทั้ง 3 ได้แก่ จอมพลถนอม กิตติขจร
จอมพลประภาส จารุเสถียร และพันเอกณรงค์ กิตติขจร ได้เดินทางออกนอกประเทศ

เมื่อเหตุการณ์มหาวิปโยคนี้สิ้นสุดลง มีผลให้การประภวณางสาวไทยต้องหยุดชะงักไป
เป็นเวลาถึง 11 ปี สะท้อนให้เห็นว่าสังคมในขณะนั้นไม่ได้ชื่นชมกับการประภวณางสาวไทย และ
มองว่าเป็นความฟุ่มเฟือย เรื่องความสวยความงามและแฟชั่นเป็นเรื่องมอมเมา ทำลายคุณค่าความ
เป็นผู้หญิง และทำให้ศีลธรรมเสื่อมลง

ดังนั้น จากการศึกษาในเรื่องความกดดันทางสังคมของสตรีไทยที่เกิดจากมายาคติความ
งามตั้งแต่เริ่มมีนโยบายสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม จนถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.
2516 นี้พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความกดดันทางสังคมให้กับผู้หญิงไทย ได้แก่

1. **สังคมวัฒนธรรม** จะเห็นได้ว่าสังคมวัฒนธรรมไทยมีผู้ชายเป็นใหญ่ ผู้ชายจะเป็นผู้
กำหนดในเรื่องความสวยความงามของผู้หญิง เห็นได้จากการที่ผู้หญิงไทยต้องปฏิบัติตามนโยบาย
ของจอมพล ป. พิบูลสงครามอย่าเคร่งครัด

2. **ความเชื่อ** สังคมไทยได้สร้างความเชื่อให้กับผู้หญิงผ่านทางวาทกรรมว่าผู้หญิงควร
ตกแต่งร่างกายอย่างไรจึงจะสวย ตลอดจนความเชื่อ อาทิ ความอ้วน ความแก่ การมีหน้าอกเล็ก
เป็นต้น ว่าเป็นความไม่สวย มีผลให้ผู้หญิงต้องเข้าสู่กระบวนการเสริมสวยและศัลยกรรมในที่สุด

3. **ความแตกต่างทางเพศ** สังคมไทยได้ตอกย้ำผ่านทางสื่อต่าง ๆ ตลอดจน
วรรณกรรมและวาทกรรมต่าง ๆ ในเรื่องความสวยความงามว่าเป็นเรื่องของผู้หญิง แม้แต่ภาพผู้หญิง

²⁵ อัคริ ธรรมโชติ, วรรณิ เมืองไพศาล, มณฑนา ทหารธรรม และดุริณี แซ่ลิว, กรุขำวด้ง
ในรอบ 20 ปี, หน้า 300-301.

ไปเปลี่ยต่าง ๆ เป็นการแสดงให้เห็นว่าสตรีของผู้หญิงนั้นเชื่อต่อการตกแต่งให้สวยงามได้มากกว่าผู้ชาย ดังนั้นสังคมจึงคาดหวังให้ผู้หญิงต้องสวยงาม และผลักดันให้ผู้หญิงต้องหันมาใช้เครื่องสำอาง และแต่งกายสวยงาม ส่วนผู้หญิงที่ไม่รักสวยรักงามก็จะถูกมองว่ามีความแปลกแยก

4. **ความตั้งใจด้านรูปร่าง** สังคมไทยได้ให้คุณค่าในเรื่องรูปลักษณ์เรือนร่างว่าผู้หญิงที่สวยงามจะต้องมีรูปร่างทรวดทรงดี หน้าตาสวยงาม มีผลให้ผู้หญิงต้องไปปรับปรุงตกแต่งร่างกายใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการลดน้ำหนัก หรือศัลยกรรม เป็นต้น

เมื่อเหตุการณ์ 14 ตุลา' สิ้นสุดลง การถ่ายทอดความคิดที่ถูกปิดกั้นต่าง ๆ ในสมัยที่เผด็จการเรื่องอำนาจได้ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นออกมาเป็นหนังสือ แสดงถึงความกดดันในสังคม ดังเช่น ชุมนุมนิสิตหญิงคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมตัวกันจัดทำหนังสือที่มีชื่อว่า **ขบวนการดอกไม้บาน** รวบรวมบทความเกี่ยวกับผู้หญิงหลายบทความจากข้อเขียนของนักเขียนหลายคน จัดทำหนังสือเพื่อเป็นแนวความคิดให้กับผู้หญิง คำแถลงของชุมนุมนิสิตหญิงคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่า

สตรีไทยในขณะนี้ ในทางพฤตินัยแล้วถูกจำกัดสิทธิ ทั้งโดยการสมัครใจและโดยการจำยอม ในทางนิตินัยก็ถูกจำกัดสิทธิ มิได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมบุรุษเพศ ถ้าเราไม่ดิ้นรน ไม่แสดงว่าเราพร้อมที่จะรับความเสมอภาคนั้น ใครล่ะจะมาให้ และพวกเราเองพร้อมแล้วหรือยัง ชุมนุมนิสิตหญิงคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ อยากเห็นสตรีไทยกล้าแสดงความคิด ความอ่าน มีบทบาทในทางสร้างสรรค์สังคมพร้อมที่จะเคียงบ่าเคียงไหล่บุรุษอย่างเต็มภาคภูมิ มิใช่จะเป็นผู้นำหรือผู้ตามของบุรุษ จึงได้จัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางความคิด ทั้งนี้มีจุดประสงค์จะเอากำไร แต่ถ้าผลกำไรอันจะพึงมี เราก็คะได้นำไปก่อให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

บทความต่าง ๆ ที่อยู่ในหนังสือ **ขบวนการดอกไม้บาน** ล้วนแล้วแต่เป็นบทความที่ต้องการสื่อให้ผู้หญิงเกิดการตื่นตัว ดิ้นรน และเรียกร้องให้เกิดความเท่าเทียมกับผู้ชาย ดังเช่นบทความชื่อ "ปณิธานของหญิงยุคใหม่" โดย พลัฒ์พลิง (นามแฝง) ที่กล่าวว่า

นับวัน ผู้หญิงได้เพิ่มบทบาท ภาวะและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้นโดยแรงผลักดันหลาย ๆ ด้าน แต่หญิงไทยมักขาดความสำนึกในบทบาทดังกล่าว แม้จะเป็นผู้มีการศึกษาสูงก็ตาม สืบเนื่องมาจากระบบประเพณีเก่าบางอย่างที่ขัดกับยุคสมัยบีบบังคับให้ขาดความไม่แสวงหา สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้มอบเมหาหญิงไทยให้หลงใหลในค่านิยมที่ผิดตลอดมา ในมหาวิทยาลัย แม้โลกแห่งการศึกษาจะเปิดโอกาสให้เลือกทางออกก็ตาม มีหญิงสาวเพียงไม่กี่คนที่กล้าตัดสินใจและกล้าออกมาจากความมกมายต่าง ๆ และสามารถใช้ออกสื่อนี้อย่างคุ้มค่า นับเป็น

การสูญเสีย...ธรรมชาติของเพศหญิงเป็นสัญลักษณ์ของความอ่อนโยนสดใส และ
พร้อมที่จะประสานความขัดแย้งต่าง ๆ มีมโนธรรมอันละเอียดและรอบคอบ ซึ่งอาจผิด
กับธรรมชาติชายไปบ้าง แต่ก็ได้หมายความว่า จะด้อยไปกว่าชายเลย หลายต่อหลาย
ครั้งที่เราพบว่า ภาวะความรับผิดชอบของหญิงหนักหน่วงกว่าชายมากมาย สมควร
หรือยังที่ผู้หญิงจะได้ตระหนักถึงความสำคัญข้อนี้ เลิกเป็นทาสในเรือน เลิกใช้เวลา
ว่างให้ผ่านไปโดยการซุบซิบนินทาเพื่อนบ้าน เลิกหลงไหลสรรพสิ่งฟุ้งเฟ้อต่าง ๆ
และเลิกใช้ความสวยงามเป็นเครื่องวัดศักดิ์ศรีเสียที หันมาใช้ความสามารถและพลัง
ที่แฝงเร้นอยู่ให้เกิดประโยชน์ ด้วยโลกทัศน์อันกว้างไกลและพร้อมที่จะตัดสินใจ
ชะตากรรมของตนเองอย่างมั่นคงเข้มแข็ง²⁶

บทความนี้พยายามโน้มน้าวให้ผู้หญิงรู้จักบทบาทและตัวตนของตัวเอง และรู้จักที่จะมี
ค่านิยมใหม่ เลิกลุ่มหลงกับความงาม แต่ให้รู้จักนำพลังที่มีอยู่ในตัวเองออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์
นอกจากนี้ในหนังสือ **ขบวนการดอกไม้บาน** นี้ยังได้ยกคำพูดของโกลดาร์ แมร์ สตรี
ชาวอิสราเอล (วัย 76 ปี)²⁷ ที่แสดงให้เห็นว่าแพชั่นทั้งหลายเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระ ประเทศชาติ
และความอยู่รอดของคนในประเทศสำคัญกว่า ยิ่งในภาวะที่บ้านเมืองอยู่ท่ามกลางภาวะสงคราม
แล้วยิ่งเป็นสิ่งที่ไม่น่าสนใจอย่างยิ่งดังคำกล่าวที่ว่า

แพชั่นเป็นเรื่องเหลวไหลและบ้าคลั่ง เมื่อประเทศอยู่ในภาวะสงคราม และคุณต้อง
เป็นผู้ตัดสินใจว่า ควรทำอย่างไรกับชีวิตหรือความตายของคนจำนวนมาก คุณจะไป
มีวสนใจเรื่องแพชั่นอันไร้สาระอย่างไรได้ และแม้ว่าฉันเองจะไม่มีลูกชายที่ต้อง
ออกไปรบในสมรภูมิต่อแล้ว แต่ทางออกของลูกหลานอิสราเอลก็มีค่าอย่างยิ่งสำหรับ
ฉัน ทำให้รู้สึกเศร้าสลดใจอย่างยิ่ง จนไม่สามารถให้ความสนใจกับเรื่องเหลวไหล
เหล่านั้นได้เลยแม้แต่น้อย

บทความเรื่อง "ผู้หญิงปฏิวัติ" ในหนังสือ **ขบวนการดอกไม้บาน** ที่ได้กล่าวถึงการให้
ผู้หญิงมีสติ ไม่ลุ่มหลงไปกับแพชั่นจนลืมความรับผิดชอบต่อสังคม เพราะถ้าเป็นเช่นนั้น การ
เปลี่ยนแปลงไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ก็จะไม่สำเร็จ ดังตอนหนึ่งที่ว่า

²⁶พลับพลึง (นามแฝง) , "ปณิธานของผู้หญิงยุคใหม่," ใน **ขบวนการดอกไม้บาน**,
(กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2516), หน้า 6-7.

²⁷ดูรายละเอียดใน **ขบวนการดอกไม้บาน**, หน้า 37.

...สำหรับผู้หญิงแล้ว ดูเหมือนว่าความงามเป็นสัญลักษณ์ของเพศตน จึงค่อนข้างยากที่จะห้ามมิให้ผู้หญิงรักสวยรักงาม รักดอกไม้ รักเสื้อผ้า แต่นั่นมิได้หมายความว่าผู้หญิงจะต้องหลงระเริงกับสิ่งเหล่านี้ จนลืมความรับผิดชอบต่อสังคมไปเสีย...
...ตราบไคที่ผู้หญิงมหาวิทยาลัยยังแข่งขันในด้านเครื่องแต่งกาย ตราบไคที่ผู้หญิงมหาวิทยาลัยยังวิ่งตามแฟชั่นอย่างไม่ลืมหูลืมตา ตราบนั้นการปฏิบัติก็จะยังคงไม่สำเร็จ²⁸

นอกจากนี้ในบทความ “ว่าด้วยความเป็นมนุษย์” ได้พยายามปลูกจิตสำนึกให้ผู้หญิงตระหนักถึงควมมีคุณค่าของตัวเอง พยายามทำความเข้าใจและเปลี่ยนทัศนคติของผู้หญิงเสียใหม่ เนื่องจากวาทกรรมเก่า ๆ นั้นได้หล่อหลอมให้ผู้หญิงมีบทบาทเป็นเพียงภรรยา และเป็นแม่ ที่ได้ถ่ายทอดไว้ในวรรณคดีต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้ให้ความสำคัญของผู้หญิงในฐานะหรือบทบาทสำคัญอื่นใดเลย และผู้หญิงในวรรณคดีส่วนใหญ่ยังถูกกล่าวถึงในลักษณะที่เป็นเรื่องของกามารมณ์เสียเป็นส่วนมากด้วย ดังตอนหนึ่งในบทความว่า

...ในแง่วรรณคดีในอดีตสะท้อนได้อย่างชัดเจนถึงการมองผู้หญิงในด้านกามารมณ์ คุณค่าของผู้หญิงอยู่ที่ทรวดทรงองค์เວว่าจะอวบอิมขนาดไหน หรือนำมาแสดง ความใคร่อย่างไร ผู้หญิงคือความงาม นี่คือนิกที่นักประพันธ์ยุคศักดินากำหนดขึ้น สิ่งแรกที่ผู้หญิงจะถูกมองและตีค่าคือความมั่งคั่งได้สัดส่วน เกิดทัศนคติขึ้นว่า นารีมีรูปเป็นทรัพย์ ผู้หญิงในวรรณคดีถูกแย้งชิงเหมือนสิ่งของ บทบาทสำคัญคือบทบาทบนเตียงนอน วรรณคดียังพยายามสอนให้หญิงหมกมุ่นอยู่แต่ในครัวเรือน เล่นไพ่ ปลายจวัก และคุณสมบัติกุลสตรีอื่น ๆ วรรณคดีก็แค่สะท้อนภาพสังคมในวัง หรือสังคมของขุนนาง แต่ไม่ได้สะท้อนภาพของชาวชนบท (สมัยนั้นเรียกว่าไพร่) ภาพของวรรณคดีในยุคศักดินาจึงเป็นการรับใช้สังคมของคนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจ และยังเป็นการมอมเมาความคิดของคนจากอดีตถึงปัจจุบัน เพราะหนังสือเป็นตัวถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ได้ผลมากสภาพสังคมทุก ๆ อย่างจากอดีตพยายามจะบอกว่าผู้หญิง เหมาะที่จะเป็นอะไร ๆ ก็ได้ แต่ไม่ใช่ลักษณะคนที่ทำประโยชน์หรือคนที่มีคุณค่าต่อสังคม สังคมมีการเปลี่ยนแปลงจนเข้าถึงยุคศักดินา สภาพชีวิตจำเจตลอดระยะเวลาอันยาวนานได้ฝังไว้กับมนุษย์ทั้งหญิงและชาย ยอมรับในสัญลักษณ์ที่ตนกำหนดว่าเป็น

²⁸มานิต รุจิโรดม “ผู้หญิงปฏิวัติ,” ใน ขบวนการดอกไม้อ่าน, (กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2516), หน้า 130.

ธรรมชาติของคนผู้หญิงเริ่มต้นจากความเท่าเทียมกับผู้ชาย จากนั้นเธอก็เริ่มตกเป็นเพศรอง เนื่องจากอำนาจทางเศรษฐกิจนั้นเธอไม่มีส่วนควบคุมด้วย เธอกลายเป็นคนไร้ความสามารถทางการงานที่นอกเหนือจากงานครัวเรือน เธอถูกสภาพเก่า ๆ ลักษณะที่พอสอดกับแม่ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว การศึกษาอบรมที่เธอได้รับทำให้เธอไม่กล้าทำตัวแปลกจากคนอื่น และยอมรับว่าเธอด้อยกว่าโดยปริยาย เธอมีโอกาสน้อยในการสร้างมิติของสังคม เพราะค่านิยมกำหนดให้เธอต้องพึ่ง อาศัยสามี ถ้าเธอเป็นตัวของตัวเอง ถ้าเธอไม่ทำตามค่านิยม เช่นไม่ปรนนิบัติสามี ไม่เอาธุระในเรื่องการหุงหาอาหาร เธอจะถูกตราหน้าว่าไม่เป็นกุลสตรี ถ้าเธอไม่แต่งงานเธอจะถูกเยาะเย้ยถากถาง ถ้าเธอแต่งงานหลายครั้งเธอจะได้รับความรังเกียจ ถ้าเธอชอบเที่ยวชอบสนุกเหมือนชาย เธอจะกลายเป็นหญิงก่อกัน ถ้าเธอมีท่าที่มันคง เชื้อมันในตัวเอง เธอจะกลายเป็นม้าติดกะโหลก ค่านิยมยังบ่งบอกอีกว่าเธอเป็นเพศที่มีมายามากหนักได้รับการศึกษาเล่าเรียน จะเอาไปใช้ในเรื่องของความรักและกามารมณ์ ทั้งที่เธอเป็นฝ่ายถูกมองด้วยกามารมณ์ต่างหาก...เธอถูกมองมาให้เห็นการแต่งตัวมีค่ายิ่งกว่าการคิดถึงปัญหาสังคม เพราะค่านิยมบอกว่าการแต่งตัวจะทำให้เธอมีเสน่ห์ผูกมัดใจคน เธอถูกหลอหลอมให้เชื่อว่าเป็นของธรรมดาที่เธอจะต้องสวยอยู่เสมอจึงจะถูกต้อง การเอาเรือนร่างของตัวเองเป็นเครื่องประดับถ้าเป็นการประกวด และเธอก็ตกเป็นทาสความคิดที่ว่าเธอเป็นผู้นำไม่ได้ในยุคคนป่าอาจจะ เหมาะสมที่ผู้หญิงจะมีหน้าที่ผลิตคนเพราะการอยู่รอดของคนมันน้อย แต่ในยุคนี้เราต้องการคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ทั้งหญิงชาย คนที่ทำประโยชน์ ไม่ต้องการวัตถุมิชีวิตขาดเครื่องสำอางได้ก็อาชีพ น้าเนา ศิลธรรมเสื่อม ผู้หญิงนั่นแหละที่จะทำได้ ปลดปล่อยตัวเองได้ ถ้าคุณพิสูจน์จะพบว่าคุณมีพลัง พลังถึงครึ่งโลกที่เสียจะถูกปลุก เพื่อสร้างสรรค์สังคมมนุษย์²⁹

บทความเหล่านี้พยายามให้ผู้หญิงเกิดการตื่นตัวรู้สึกซาบซึ้งในคุณค่าของตัวเอง ไม่ให้ลุ่มหลงในวาทกรรม และมายาคติความงามที่สร้างขึ้นและทำให้ผู้หญิงต้องตกอยู่ภายใต้ความคิดของสังคมชายเป็นใหญ่ที่มองเห็นผู้หญิงมีคุณค่าเป็นเพียงวัตถุดิบเครื่องสำอาง แต่เรียกร้องให้ผู้หญิงปลดปล่อยตัวเอง หันมาทำในสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าที่จะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ตามอย่างเดียว ผู้หญิงต้องมีความเชื่อมั่นและไม่ตกเป็นทาสความคิดว่าผู้หญิงเป็นผู้นำไม่ได้

²⁹ ขบวนการดอกไม้นาน, 2516: 163,170-171.

บทความต่าง ๆ เหล่านี้ถูกรวบรวม และเขียนขึ้นโดยผู้หญิงที่มีความรู้และนิสิตนักศึกษา ที่เริ่มเกิดการตื่นตัว และต้องการเรียกร้องให้สังคมตระหนักถึงความเท่าเทียมกันระหว่างเพศหญิงกับ เพศชาย การเรียกร้องสิทธิ การพยายามสร้างค่านิยมใหม่ให้กับผู้หญิง ไม่ให้ติดอยู่กับค่านิยมเดิม และการปลุกฝังทางความคิดแบบเก่า ๆ เพราะนั่นก็คือการผูกมัดตัวผู้หญิงเอง และไม่สามารถทำให้ผู้หญิงปลดปล่อยตัวเองจากการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายได้เลย

ความกดดันที่ผู้หญิงแสดงออกมาหลังจากที่ต้องเก็บกดไว้นานในช่วงเผด็จการครองเมือง ต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ต้องการให้ผู้หญิงหลุดออกมาจากความเชื่อเก่า ๆ วาทกรรมเก่า ๆ และมายาคติความงามต่าง ๆ ที่ล้วนแล้วแต่บั่นทอน หลอกหลอน และแสวงหาผลประโยชน์จากร่างกายของผู้หญิงทั้งสิ้น